

A full-page photograph of Jyrki Pellinen, a man with a long grey beard and a black beanie, walking on a city street. He is wearing a dark suit and sunglasses, and holding a wooden cane. The background shows a wooden building with a large glass window and a small outdoor seating area with wicker stools. The text 'JYRKI PELLINEN' is overlaid in white serif font at the top right.

JYRKI PELLINEN

UNET
SEURAAVAT
PÄIVÄÄ

ntamo

Unet seuraavat päivää

Jyrki Pellinen @ ntamo

Kuuskajaskari. Together with an English translation, Afterword, and Notes
by Leevi Lehto, 2007

Huomenta, Marko, 2009

Pietarin kääntöpiiri, 2009

Jules ja King, 2010

© 2011 Jyrki Pellinen

ISBN 978-952-215-167-4

Ulkoasu Make Copies

Kansi Jyrki Pellinen ja Make Copies. Kannen kuva Matti Similä

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2011

ntamo

www.ntamo.net

Jyrki Pellinen

Unet seuraavat päivää

romaani

ntamo, Helsinki

Kaikki vähä Marko Kattolaa koskeva. Marko Kattolan 26-vuotiaana solmima avioliitto (jonka alussa Marko vitsaili kertomansa mukaan sakastissa papin kanssa, ”teillä on rasittava työ”), morsiamen eritaustaisuus, että maanviljelijän tytär, ongelmat Markon suhteissa, käytännön ihmisten toissuuntaisuus. Olutjuopottelu, josta Egypti ei ollut tietoinen tarpeeksi, pitkät ajot Satakuntaa, läheisriippuvuus kuin perhetaustana, lisää läheisriippuvuutta jota ei pysty erottamaan venäläisestä symbolismista, suhteellisen nuorena puhjennut kirjailijuus, musiikkiopintojen pitkäaikaisuus ja samalla aikaansaamattomuus, jonkinlainen etruskimaisuus, laiskuus, taivastelu, sekä kehittymättömyyteen liittyvä persoonallisuushäiriö, monien valokuvien tutkiminen, lääkärilausunnot, kaksikin kappaletta.

–Siinä me nyt kävelimme kuin tiede ja taide vierekkäin, sanoo serkku Höckert.

Kaikki tämä ei vakuuttanut Egyptiä, saanut häntä koskaan sijoittamaan Markoa rauhallisesti normaalien luokkaan. Luulo, ettei Marko osannut pitää puoliaan, kasvoi päivä päivältä. Demonisuus, irrfärder ja alamaailma hermostuttivat Marko Kattolan pitämyksissä; Egypti jopa joutui kyselemään Eero Laakiolta onko tämä kaikki ohimenevää, muuttuuko Marko. Johon sai kielteisen vastauksen. Mies ei muutu. Hänestä tulee pahempi, hän on pian yhtä itsepäinen kuin Emil Diktonius aikanaan.

Ihme, kun en keksinyt itselleni nimeä, Putkonen. Putkonen vai Kattola. Putkonen oli Bellan sisaren ensimmäinen poikaystävä, mikä muuten todistikin Bellan mustalaisuuden. Oopperalaulaja ja pitkä hongankolistaja, lavaesiintyjä. No sellainen minusta tuli myöhemmin. Antaa olla Kattola. Jyrisevä ukkonen. Oli siinä sekin, että suomenruotsalaisuudelle jota Egypti edusti, suomalaisuus oli syvimmiltään vaikeampi pala kuin esimerkiksi slaavilaisuus. Suomensuomalaisuudessa oli aina jotain vaarallista, epäsosiaalista. Kun taas slaavilaisia ukkoja (kuten ehkä Kattolaakin) Egypti piti vaarattomina mukavina ”asioina sinänsä”.

Mikä ketju. Marko katsoi kellosta aikaa maaliskuuhun. Silloinhan saaren ympärikävely olisi toisenlaista. Se vastasi nelikymppisen ja kuusivitosen eroja luonnontunteessa. Nytemmin se näyttää olevan aika filosofinen. Kuten onkin. En silti sano hylkääväni entisiä, kuten tuntuu.

Hauskoja ajatussarjoja nousi mieleen. Eräs sosiaalihoitaja teki hyvää ruokaa, oli aina joukossa ystävällinen. Tämä oli Markon keksimä argumentti, kun hän seisoi hänen uuden kaupunkiasuntonsa edessä.

Ei voi olla sen parempaa kotia. Muukalaisavustus Euroopan suurin, siis maailman suurin. Marko korjasi roskia, ajatustensa uusia palasia. Kaikki liikui. Mikään ei mennyt hukkaan. Hän täytti kassinsa Alepassa. Tuli ulos. Entä aivot. On vain naisryhmästä toiseen, suuria porukoita entisten kommareiden... joita Savukoski opetti, se julkea psykopaatti. He saivat olla rauhassa. Heidän poikansa ryöstivät äitejään jo toisessa tai kolmannessa sukupolvessa. Tyttäret lauloivat kuin Toscaa. Voi mitä väkeä. Ja tämän piti olla paremman väen asuinpaikka. Nyt kahvilat olivat hävinneet.

Kahvilat hävinneet jo yhdeksältä, mitä kello juuri nyt on. Katsaus aikaan merkitsee uuden katsauksen luomista uuteen tulevaan aikaan. Kuinka paljon on tapahtunut. Kuinka paljon saisi siirtymään entiseen, ja se olisi tulevaisuuttakin parempaa. Parempaa kaikki minkä tietää ja ymmärtää. Nämä ajatukset olivat käveltäviä. Vanhuuden tuomia ja silti uusia. Marko meni tuon keittäjättären ja lastentarhanopettajan luokse (käytä jompaa kumpaa ammattia, oli Egypti sanonut, muuten he loukkaantuvat).

Mutta Marko ei arvannut, että tästä lastenhoitajasta tulisi kerran Egyptin luotonainen tämän sairauden aikana. Juttuun ei tarvinnut mitään juonta, koska jokaisella ajalla oli jokainen aika, niinkuin roomalaisessa vesijohdossa, jonka sörkkäläinen Kalevi oli keksinyt.

3

Marko oli kirjoittanut kirjan Itämerestä. Silloin hänellä oli ollut tekemistä autojen ja autojen yhteiskäytön kanssa. Mukana olivat käytösoppaat sekä nuhristunut vanha ajokortti. Hän ei tiennyt sen enempää kuin makasiinikaan, mikä mies tuo oli joka bensa-asemalla aina lähestyi teitä. Teihin kuuluivat sinät, me, erisnimiä niin paljon ettei olisi kannattanut kohdistua mihinkään ja oli siitä hyvä. Siitä hyvähän oli koko Marko Kattolan entinen elämä siis aina, kuten tässä nyt selitetään. Se oli kuin siihen katsoisi, ja kuulisi, tuntisi kylmät huulet, kaiku nousisi ylös pitkin kaivon selkiä. Niissä oli ääntä hiljentäviä sieniä. Sarjakuvamaisia hyvin nukuttuja öitä ja vihreätä sammalta. Puhu tällaista, niin kukaan ei ymmärrä, sanoi vanhempi Marko entiselle Kattolan minälleen.

Kai tämä on vain taiteilijan nimi, sanoi Marko bensiiniaseman ulkovaatteilta tuoksuvalle merihenkiselle hoitajalle. – Jaa, tämä on viimeinen päivä, täällä Shellillä siirrytään korttisysteemeihin, ei oo enää palveluja. – Onhan ei oota, sanoi J. Tervo, sanoi Kattola.

Tuona vuonna ulkoillessaan oli Marko Kattola löytänyt monta sivuminaansa, kaikki hyvin piittaamattomia toisistaan. Hänen autonsa nyyhkytti siinä keltaisena ja vatsaa kouri ajatus, että pitäisi opetella jokin uusi korttisysteemi.

–No sehän on sitä 96:ttä, sanoi kurjen näköinen kevään huoleton soitaja.

–Helppo sanoa kun ne on minun asioitani.

Mies vei Markon jostain syystä (jota en tiedä tänäänkään) sisään karamelliosastolle ja näytti vuoden diplomia, asema oli valittu asiakaspalvelultaan parhaiten hoidetuksi. Siinä tiimellyksessä tuoksut, lakritsa, suklaa ja tupakka, ne loivat tervamaisen linnéläisen alalajin, jonka Marko muisti pyssähdyttäneensä hänet monen monet kerrat.

4

Vuorossa olivat englanninkieliset uutiset, se että presidentti oli puhunut radiossa ja sanonut: most important thing on the earth. Marko oli ajatellut Itämerä, muttei ollut saanut teosta julkaistuksi. Silloin presidentiltä alettiin ottaa valtaoikeuksia pois. Vähentää niitä. Tunne oli ihan sama kuin kymmenisen vuotta sitten, kun Egypti oli ottanut suomalaisen kirjan ja alkanut lukea Timo K. Mukkaa. Yölämpimät olivat niin poissa, että sana piti vaihtaa. Kuinka paljon ihmisen piti silloin kärsiä. Egypti oli kumminkin peruuttanut Intian matkansa. Oli mukava elää tällaisessa näkyvässä perhe-yhteisössä. Huoneissa reikä ja asuntoja yhteensä neljä, jos huoneina menee laskemaan. Kaikki maailman kaupungit vapaita, sota kaukana, kaikki maailman kaupungit valmiusasemassa. Siitä kasvoi sellaista tietoisuutta, että joskus kirjoittat siitä jotain. Kymmenisen vuotta sitten olisi ollut tällainen aika, eikä sitä ollut silloin oikein ymmärtänyt.

Miksi sitten nyt. Kun siitä ei ollut enää niin paljon jäljellä. Mitä olisi tapahtunut, jos olisi ymmärtänyt Egyptin merkityksen jo silloin. Sanoiko Egypti, että Kattola vaan tekee, kuin ei hän mitään merkitsisi. Kuka nyt sellainenkaan olisi. Ei hän. Ei minä, ei se henkilö josta minä, Marko Kattola omalla nimelläni nyt tässä kirjoitan.

Egypti esimerkiksi oli kertonut, jo ennen käydessään Lapissa, tunteneensa huimauskohtauksia. Kerran olisi pudonnut tunturilta, ellei olisi saanut jostain karahkasta viime hetkellä kiinni. Se oli sen englanninkielisen naisen kanssa. – Silloin me emme olisi tavanneet koskaan.

Sairaus oli siis hiipinyt useita kymmeniä vuosia. Ja silti Egypti oli ihmisenä niin vahva ja sitkeä, että saattoi vaeltaa koko päivän aamusta iltaan. Marko mietti nyt sitä. Jaa-a, on tämäkin tapa miettiä.

5

Egyptin päiväntasaajat olivat Markonkin mielensisältöjä. Korkea veisu vai valhe. Etupiirien taivasaate, joka oli jäänyttä menneisyyttä. Ehkä keskellä päivää tasaajalla vielä aika vahvana. Jonkinlainen tavoitettavissa ollut kääntöpiiri. Kun sitä kuunteli.

Kun sitä kuunteli, tiesi että Egypti oli tavannut Picasson ja Braquen ja jompi kumpi, luultavasti Picasso, oli nähnyt Egyptin, joka oli silloin jo maalari. Että he olivat pyytäneet Egyptiä jäämään Ranskaan kertakaikkiaan (vähän sama ajatus oli Egyptillä ollut Marko Kattolan suhteen: jää minun luokseni, jätä koko suku).

–Minä olisin saanut vaikka mitä, kun minulla on ”tuota charmia liikaa-kin”. Mutta minä rakastan Suomea.

Ja niin Övitsby (jonka uusi nimihirvitys on Yövilä) otti vastaan Egyptin, joka osti sieltä talon ja eli siellä tarinansa mukaan kuukausikaupalla yksikseen.

–Tämä on minulle käsittämätöntä ja pelottavaa, oli Kattola ajatellut. Juuri aika, sen kuluminen, se tuo minulle kaikki ongelmat, se ikäänkuin joko pysähtyy tai repeää, loppuu tai jotain.

Ja niin Katti Kattolasta tuli mikä tuli, Egyptin perässä riippuja, kuuntelija, Oeil-lehtien lukija, Lady Chatterleyn rakastaja. Joka äkkiä murjotti keisarin puutarhassa kuin Lipo ja odotti keisarinnalta käskyä: kirjoita.

–Mutta silloin kun kirjoitin, ei kukaan ollut olemassa. Minä, Kattola suljin ovet. Minä menin aikaani joka oli tekemisen aikaa. Eräskin kirja, sen tekeminen, kesti kaksi kuukautta. Palkka ja turvallisuus juontuivat omasta työstä. Mutta eihän työtä voinut aina tehdä. Niin, sinä Kattola makasit Övitsbyn pelolla ja kuvittelit mitä maita kohosi näkyviin sen kaarevan sirppipellon takaa.

6

Kattola ei voinut kieltää, vaikka hän sen nyt vasta jälkeen päin huomasikin, että Picasson olemus oli värittänyt tätäkin hänen omaa pientä kaupunkiaan. Niin uskomatonta, herra Kattola, onnellista, mutta ei minulla ollut sitä vastaankaan, tein oman osani. Siinä nähdä taiteen ja kulttuurin suora vaikutus, kuka on se joka ei anna sen johtaa, ja pitäisi sitä jopa todellisuutena... Marko lyttysi Voimala-ohjelman jossa puhuttiin taiteesta, sen johtamisesta, museon merkityksestä: eikä kenelläkään johtajakandidaateista ollut omaa kokemusta taiteesta. Ei mitään synnynnäistä, aina samaa käsitepeliä ja alistettua, ikäänkuin auktoriteettiuskosta vapautusta. Minkä auktoriteetin? Sen olivat kaikki keksineet itse. Ei yöllä mitään kuvitellut. Marko katsoi kelloa: nyt jo toinen polvi harhassa lähtemässä eläkkeelle. Mitäs eivät osaa valita seinilleen, miksi eivät pidä seinällään. Neliön turmajuoksu, Kiasma, joka tarkoitti ihan väärää, se tarkoittaa solmua. Vasemmistolaisuus tunkeutuu taiteeseen kuin kirjoitte-
lu yleisönosastolle.

Nyt oli keskipäivän todellisuus ohi ja Kattolalle selitti eräs muinainen maalari: Juha Soisalo. Tällä oli ääni, ote, värit, juonet ja elämä, ja tämä oli osa-tataari.

–Se papirossi soitti, sanoi Marko Egyptille joka kuunteli. Egypti antoi numeroita kuin kauneuskilpailussa. – Se voi sopia sinulle. Kutsu se tänne, niin minä kerron. Minä leivon teille omenapiirakkaa Taiteen ja elämän nimeen, ja sitten kun jutellaan minä tiedän, mikä se on.

Niillä useimmilla on nykyään ”hämningar”. Kattola tiesi että se oli hyvä sana, se tarkoitti kostoja, oidipuskompleksia ja kaikkea mikä esti taiteen vapautumisen.

–No joo, katsotaan, sanoi Marko. Ja joskus sitten Soisalo tuli. Soisalo sekä kääntäjät KM, K ja Kieppinen saivat hyvät arvosanat. Joku Markon tutuista oli kuulemma ”paljon paljon muutakin” kuin pelkkä runoilija, oli Egypti sanonut. Että senkin piti harmittaa sitä Marko Kattolan kaltaista minua muistuttavaa miestä, sanoi Marko.

7

Laaksoon, rinteeseen asti kun on rakennettu taloja täyteen, sen suu on mennyt kiinni. Yksi ruusu ei kasva laaksossa. Egypti pysähtyy viisikymmenluvulla historian aikaan, ostaa maaleja, panee pienen vihreänsä liikkeelle. Mutta ei ole samanlaista enää. Mitä mäen piti puhua, kertoa yhtä hyvin kuin vuoden ajan, ihmiset hädässä vieraannuttivat, mutta jäihän Palajärvi. Koko ajan lausetta riistettiin, ihan kuin ei olisi mielialalle enää mitään liikkuvaa. Tulivat Ervit ja Sarvet, Holvit ja kaaret, ja lopuksi A. Aalto. – Mikset pidä siitä. Kyllä arkkitehditkin ovat taitelijoita, Egypti tiesi.

Ei Markon mielestä. Kiveä ei tarvitse enää pysäyttää, kasvattaa. Ja Marko esti tylsistymistä ja kirjoitti manifestin kirjaan, luki: Mitä moderni arkkitehtuuri tarvitsee.

Jutteli tätä Harri Strömbergille, joka oli lukenut Markon kirjan ja sanoi: – Uudesta Markosta tulee vielä hitaampi.

Vaikka Kattola ei ensin tajunnut Strömbergin älykästä vihtomista ja lölyn lisäämistä, josta konkretia puuttui kokonaan, tuntui se mukavalta.

Minä olen hidas. Keskipäivässäkö sittenkin elämä, Egyptikin on ikuinen. Minä kuin Thomas Mann tai V. Kilpi. Päiväntasaaja, keskipäivä, midi.

–No nyt, älä ala vyöryttää, sinunhan piti olla hiljaa. Sinä olet hitaampi kuin kukaan.

Joki jäättyi ennen, mutta nyt lunta oli kuin vuonna –66, puolitoista metriä. Silloin siihen päivään mielikuvat olivat kaikki olemassa kuin Hannu Salakan runous. Kuppinen kirjoitti siitä lehteen alentuvasti: me emme tarvitse tällaista. Ja J. Tervala: Otavan kirjailija kirjoittaa: katson ulos ikkunasta, sataa, ja huomenna sataa. He ovat kääpiökansaa, niitä viimeisen hullun Kiinan keisarin vanhan ajan tuotteita, joista Pääatalo kirjoittaa teoksessaan Työ.

Marko koki mahdollisuutensa nopeasti, animaatioina, kinokset eivät merkinneet edes eläiminä muille mitään. Itse animaatio taas, kuten abstrakti, valmistui kyllä nopeasti.

Bäcksbackan kokoelmaan vaan, Marko ajatteli. Mutta kinosten pyöreys, ison kissan pehmeä kömpelyys, ja sen vatsassa oli hänen polkupyöränsä; niin suuri vatsa, että visuaalisena maailmana sillä oli muita kinoksia talon kattoon asti. Kuin pieniä ihmisiä.

–No tämä tervehtää minua. Ei tarvita Hannu Salakkaakaan runoa tuomaan. Me olemme vuorittain.

–Se viihtyy sen työnsä kanssa, sanoi Egypti. Mutta oli outoa se miltä kannalta Egypti ajatteli. Itsensä kannalta, tietysti.

Egypti tuona talvena oli päässyt hankin kinosten läpi ja tuonut pari työmiestä, yhden mustan, yhden valkoisen: toinen heitti kylpyammeen pois, toinen valmisti kattohyllyjä, missä maalaukset abstrakteista kissoista tulisivat joskus säilymään.

Matkan varrella. Markon mieleen tulvi ohi menneitä unohdettuja asioita, jotka nykyään olivat alkaneet muuttua Kattolan mielessä ihmisiksi. Osa heistä eli edelleen. Nuo työmiehet ehkä eivät. Marko luki historian kirjaa ja yritti pysyä asiassa, sanoi: vuonna kahdeksankymmentä tasan, oli Ruotsi-Suomen rauha.

Se tarkoitti Egyptiä ja häntä itseään.

Half fiction meni jo, alkoi ärsyttää kokonaisen runoperinteen roskiin heittäminen. Puhuttiin Suuresta kertomuksesta. Koskaan se ei ole suuri. Pieni maa sisältää pieniä kertomuksia. Puolustuksena Nokian umpitunnelitie ja Martti Joenpolvi. Tai Samuli Paronen ja tämän hienot kirjat. Suuri kertomus siitä kuinka pystyy olemaan kirkonrotta vaikka tekisi työtä.

Kenellekään en toivo pahaa. Sopuleita riittää. Onpa hyvä ettei yksi meistä, esimerkiksi Pekka Suosalo hukkunut näihin kertomiinsa kinoksiin.

–Tänään mä meinasin delata.

Mutta Marko Kattola oli tehty ilmasta ja hapesta, tuulesta ja maasta, ne puhuivat hänelle erehdyksiä nopeammin. Hän ei koskaan, kirjoitti hän, ollut matkinut poliiseja, ei aikanaan eikä nyt. Kuten eivät muutkaan.

Taiteen tila on kuin Kreikka, jos on kuuleminen, poliittinen tuki ei lohdu ta ja taloudellinen tuki, ristiriitaiset kannanotot eivät myöskään. Ennen oli Saksa. Nyt on maailmanlaajuinen taantuma. Mitä Kreikkaan tulee, sen neutralismiin, sen talouteen, sen asemaan, perimään, raha ratkaisee kumminkin. Puuttuu vain että joku nielisi sen.

Hyvää iltaa kaikille tasapuolisesti. Perhe istuu jouluateriaalla, Egypti ja minä; niin monesti olemme eläneet läpi päivän, kertoneet toisillemme uudet ihmisten ikkunat. Juuri siitä, muistaa Marko Kattola, sain idean kertoa ne novellit, tosin oudosta Hämeenlinnasta ja vain osin Helsingistä. Egypti oli silloin jo kuollut. Mutta jokin tuttu tuossa päähenkilössä Solnassa muistutti Egyptiä. Eli innostuin ja onnistuin pysymään työssä pitkään. Juttuhan oli melkein 30 sivua.

–Ei sinulle tästä kunniankukko laula, vai miten te sanotte, ei ihminen enää ymmärrä lukea tällaista. Thurén ja Cléve ehkä, mutta siitä on aikaa.

Marko istuu ja miettii perustaa työryhmiä, ne ovat lupsakoita kuin savolaisia viisauksia; Marko yrittää tätä tyyliään hieman jarruttaa: En ole mikään tolppa-Kerouac, pikemminkin Hercule Poirot.

–Me olemme kaksi Poirotia, sanoi Egypti.

Egyptin tulo Munkkiniemestä Lindgrenin luota. Hän oli tyytyväinen. Puhuu maansuolasta. Työstä toisella lailla. Kahdeksankymmentä jo oli outo tunne. Ei elämä, vaan tapa puhua kaikesta abstraktisti, työstä puhutaan vain abstraktisti. Innostusta ja kannustusta ei saa mainita.

Egypti kovaa: – Työntekijät ja tavalliset ihmiset ovat maan suola. Minä tiedän, minä olen ollut köyhä. Olen ollut kotiapulaisena egyptiläisessä perheessä.

Egypti mulkaisee Kattolaan, itse Markoon:

–Sinä et ole koskaan tiennyt köyhyydestä mitään.

10

Juuri kun Egyptin auto on saapumaisillaan porttien läpi Helsingin tulliin, Egypti suree kuullessaan Kattolan särkevän lauseita. Ikäänkuin koko matka ei olisi saanut sille kuuluvaa arvoa. Jotain sekavaa kattosmaista puhetta, joka ei ole ajattelua. Jokainen materialistisen empiirisen ajattelijan arki tietää, ettei Kattola voi pärjätä ulkomaailmassa.

–Perinnöstä perintöön, sanoo Kattola ja vilauttaa Egyptin taloudelliseen tilanteeseen, kun ajetaan takaisin hänen perheensä asunnon ohi. Auto on vihreä Saab, syöksynyt Kattolan mielessä kuin jostain pimeältä kuiselta keskiajalta. Glance joka istuu takana, hymyilee tasapainoista hymyä. Kattola koskettaa häntä omilla taikalumisilla kuusen lumiviuhkoilla. Hänen tarvitsee olla vain runoilija, vain ilmaista sanoilla. – Voidaan loppuelämä ajaa tällä autolla, meillä on oma kolomme.

Tigerstedt, runoilija, puhisee takaistuimelta Glancen vierestä: – Kan Kattola stoppa bilen.

Kuin vällyn sisällä olleen kyhjöttäjän ottama uusi rooli on tuo mustalaispoikaa muistuttava Kattola, joka on epäfilosofian ikeen alta aina nouseva. Tästä ovat ainakin Tigerstedt ja Egypti samaa mieltä. Nuo kansalaisyliopis-

ton eläneet ja suorittaneet, ja ”aina saa pelätä, että jokin heidän sukulaisistaan on niitä perustanutkin”, ajattelee Kattola.

Maailma on nyt kuitenkin kuin suurempi vuono. Universaalinen Ajan yliopiston vuono. Mikä aika lieneekin, ”siitä te saatte ottaa selvän”.

–Det är ett Dichters språk, lieventää Tigerstedt, mutta ilman suurtakaan mielenkiintoa.

–Se kuulostaa kyllä aika mielenkiintoiselta, mitä sinä ajattelet, Egypti kyslee seurassa kuin hullu, mielipiteitä Kattolasta.

–Tästä tulee historiallinen ja filosofinen löytö vihreästä Saabista, saanut tuollaisen Kattolan kyytiinsä vuonna 1979, sanoo Tigerstedt kaikella katoli-suudellaan.

11

Yhtä hyvin Kattolan todellinen mieli vailla muuta painovoimaista kertojaa tai kasvatusta on koonnut kaiken oikeaan tienooseen. Mieli on käynyt läpi Volter Kilven saattueet, kuuset pienet, hän on sovitellut tuon elegantin kaidementietävän ja tiedostavan pikkublondin, tuon uuden Glancen persoonaan. Pudottanut kiloja lumipalloja tämän päähän. Joka kumminkin on Markon mielikuvissa jo sopeutunut, ehkä hieman elegantin materialismin palvelijana, ja varautunut huiviin jonka on tuonut pohjoisesta kotikaupungistaan tänne Eurooppaan. Hän voi vain huiskuttaa, kukaan ei voi ”särkeä” nykyaikaisuutta polvillaan pitävää nopealukuista Glancea. Tämän Marko Kattola, miksei Muttinen, tajuaa hetkessä. Kaikki, kaikki on vapaata seurassa, eikä kukaan minussa osaa sanoa onko tässä mukana toisinajattelijoita, eriseuraisia.

Jo erämökin käännytysyritys Tervapäässä ohitti arjen.

–Eikö täällä ollut ennen jokin kulttuurikeskus, joka... jossa te Glance ja pianisti Kutri tapasitte, miettii Marko. Hän ei muista, kuin etiäiset, sanoiko hän sen ääneen vai ei. Minä olen tuulta, tuuli ja purjehtija, oli sanonut kustannuslukija, mutta hänellä oli ollut kiire. Ne sanat olivat jääneet kesken.

Kuuset käyttäytyivät kuin Marko Kattolan sukset. Väpättivät sanattomina pitäen allaan suunnattoman lumimeren alaista tulimaata, jossa pyhien miesten valtavat mielikuvitukset elivät ja ojentelivat tulevan kevään durer-käsiään.

Ei ihme että vuodet kuluivat. Saivat ne kulumaan. Andbyssä ja Övitsbysissä. Että painuivat Markon eteeriseen maantieteilijän mieleen ja saivat nukkua siellä. Minä kirjoitan uutta Kalevalaa suullani, korvillani ja kun olen kuullut kuulen, että mummo on pannut lämmittimen päälle. Myös tämä tuntui ajasta irrallaan olevana satuna, kuin kertauksena, kun oltiin jo Helsingissä. Tiukkasuiset tiedemiehet katsahivat toisiinsa ja miettivät: kuka tämän

on kirjoittanut. Mitä runoilija ajattelee, se tuntuu etäisesti tutulta. Mutta oli Markokin siinä.

–Han är en filokallo, sanoi Marko. Se oli Tigerstedt.

12

Outo tyyppi, ei omaisuus kiinnosta ja kumminkin materialisti, sanoo Glance kumartuen. Tähän kirjoita lisää, kertaa Kattola, harvinaisen hyvää kohtaa. Lintujen airueiden hyvä hetki, kappale keskiaikaa, isä Fransiskus, sanoo Kasilan poika, jonka tuossa näin ison auton kiiltävästä pokasta.

Laitan ne tähän, Marko toppuutteli itseään kuin hevosena. Tyhjistä kahvahuus, omistiko Glance sittenkin jonkin sijan, predikaatin tai oman ablatiivin. Ilmassa oli bensan käryä ja taas menttiin Markolle tuntematonta kattolalaista uusimaata, vuorenrinnettä alaspäin.

–Et kai ole ottanut mitään, kuuli Marko Egyptin äänen.

Ruskean kuninkaan Höckertin pillereitä, vai ylihoitajan siunauksia, endiivereitä, tutkijoille jätettynä autioituvan mökin kylmään eteiseen, josta metsänreunan mummon käsi oli ne vanhan kansan vuosisataisena hoitanut sisään aikojen jääkaappiin.

–Tulee ihan ikävä, kun minulla ei ole perillisiä.

–Entäs se Irjan lapsi Arja, kyllä sinulle vielä tulee ihana elämä.

–Du kan ju förföra en Monica Witt, sanoi Tigerstedt.

Kattola tunsikin jo olevansa häiritsevä kaupunkissa. Mutta ei noissa kommenteissa mitään hänelle ollutkaan. Egypti jos jotain tekee, muuratkoon minun perusteitani jonne kaikki kanteleeni hautaan. Yksi yhdelle, toinen toiselle portaikolle.

Egypti antoi hyvän arvosanan, eli arvosanan Glancesta. ”Sellaista et löydä toista.” Hän ei puhunut nyt, että ”sinulla Marko pitää olla ruma nainen”. Eikä sellaistaakaan kuulunut, että ”rukouksen että joskus löytäisit kauniin naisen”.

Glancen äänessä oli jotain kysyvää, miljoonikon etäiseen tyyliin. Marko ei tiennyt sitä, että nuo kiinteistöt olivat haudattuja maatiloja, pulpahtivat aina jostain putkiremonttien tarpeisiin. Itse asiassa se oli Bella, joka ilmoitti jo kuukauden asuneensa Glancen hienossa remontoitussa kaksiossa ilman vuokran häivääkään.

13

Auto könöttää. Minä haluan olla suihke. Beaufortien rauhassa saattaa tulla (tuulilasiinkin) vaihe jolloin maakunnat tappelevat toisistaan, minun on eroteltava ihmiset toisistaan, epäkiinnostuttava heistä, oltava tuo outo Steiner joka riistää maailmalta värit kuin kuolevasta perhosesta.

Tällaisesta Marko Kattola suuttuu. Joskus tulee aika kun joudun menemään kreikkalaiseen ravintolaan venäläisenä. Ja asumme valtakulttuurissa silloin. Marko Kattolalle tämä lause on siinä ja siinä. Egyptille se on suurennettava äitimäisemmäksi, muutettava ”naisen” käsite ”ravintolan” käsitteeseen.

Silloin jo Marko kirjoittaa. Jokin ikiaikainen varmuus lumen liimaelementti sitoi minut. Kumminkin niin kuin Glance, tuon historian palvelija, eteistikon globeliinin, yliopiston syvällisen ymmärtäjä teki.

–Täytyyhän jostain leipänsä ansaita, menee Glance sanomaan. Sillä Marko elää näytelmässä ja muistaa. Muistaa Glancen eteisessään ojentelemassa ja sanomassa: –Nämä hartiatiat kyllä kestävät.

Sanovan, huomattavasti myöhemmin: – Meiltä saa sitten aina keskiviikkoin hernekeittoa.

Auto könöttää, jos ei tässä kertomuksessa, niin hyvin usein, koska Marko haluaa nähdä ihmisten lahjat. Kukaan muualta tai ”nykyajasta” syöksyvä glancelainenkaan, Foucault-tutkija, ei saa otetta syystä, mikä on Markon copyright, motiivi tutkiskella luonnon sekavia mutta nopeita siunauksia, jotka painuvat lasin läpi sieluun.

Usein toisella silmällä niihin aikoihin huomasin, kuinka henkiset ystävykset erottuvat. Kuinka ihmiset rakastivat juuri Egyptiä (luettelo oli harhappisen pitkä ja kuittaava) sekä Glancea. Kuopio-nimisen kaupungin torilta ennen linkkuriinhyppyä (nimikirjoitusten jako kuin laulajattarena). Pane se, että he tunsivat toisensa. Pane se, että minä, Marko kysyn, miksi olen unohtanut menneisyyteni, ollut heidän miehensä, ja muuttanut asumaan tänne näiden monihalkoisten pyhien metsien saattueeseen nukkuvien orsille. Varo maaemoja, niitä on monta.

14

Sana Filokallo, kirjan nimi tai kirjoittajan nimi, kollektiivisen hengennäytteen kalpea slaavilaisen hengen etukirjeenvaihtaja on Markon hengenjättiläinen. Tosin se nyt lipsahtaa subjektiivisesta aloittelijanmaineestani johtuen. Kattolalle sisäiset ideat ovat hyviä piileviä järviä, eikä naisen puutekaan ole viittä vaille, vaikka onhan heillä ikää kelkassa, sekoilee sanoittajani. Näin miettii Marko Aleksis Kiven proosarytmii ihmetellen.

–Mikä Simeoni minä olen, pikemminkin olet aina ollut eteläamerikkainen kulta-arkeologi, ties vaikka lainaisit sieltä unohdetun kirjan. Ruskettanut filokallo.

Mutta Tiger ei ole mukana millään matkalla, vanha, Egyptin siloittelutehtävään haluton, kieltämättä oikeilla jäljillä.

Kattola terottaa mielen kynänsä, josta ei ole nykyään pitkäkään matka käytäntöön ja kustantamoihin.

Yhtäkkinen itsenäisyys täytti Kattolan mielen hyvin usein nytkin:

–Ei kannettu vesi kaivossa pysy. Jos pysyy, se ei ruostu. Ruosteen kulta on katinkultaa. Eli suomeksi sanoo Simeoni.

Tiikeri on tietenkin vilkaissut ja jutellut Egyptin kanssa hänestä. Tiikeri on huomannut filokalloteoksen nuoren Egyptin punehtuvilla kasvoilla, matalalla intialaisväritteisellä futonilla. Se ei häntä syvällisesti kiinnosta. Paremmat nuo uuden ajan Descartesit. Miksi synnyimme, sanoo Kattola, huokaisee.

Marko tuntee härkien veren hajun, nousee Hiidenkivelle, tietämättä miten sieltä laskeutua. Luonto riitelee, veljekset, Juhani on ampua Laurin, sitten Tuomas tulee kuvaan.

15

Marko Kattola muisti ja muisti, totta se oli ollut että hän irroitti Egyptiä kaikesta. Jopa ihmistä varten ja ihmisestä pois. Muista ihan muuta tähän hetkeensä. Kuinka Egypti joskus 50-60-luvulla, ei ajalla ollut väliä, oli autotatkallaan kirvesmiehensä kanssa, johon oli tutustunut tosi kaukaisessa Markollekin tuntemattomassa menneisyydessä. Maan suolaa tarkoittavassa ajanjaksossa, kuin artikkelista jostain tuntemattomasta kirjasta. Olihan säilyneitä tietoja, jotka sitä mukaa pienenivät mitä lähemmäs kaupunkia aika tuli. Kunnes jäljellä olisi enää Egyptin Menneisyys-Turva, kentien Ruusu-ristin synnyttämiseen liittyvät vaiheet. Tai Hitlerin kenraalien paljastuneet luonteenpiirteet, viimeiset kirjeet vaimoilleen.

He kiitivät pitkin Nurmijärveä, matalaa Siuntiota ja kurvasivat Egyptin ateljeen eteen. Tämä on kyllä asuttu, Egypti sanoi oudon käärivällä äänellä. Hänessä oli outo faaraomainen hymy ollut jo silloin, ja sitä mukaa kun se tehosi, hän muuttui vähitellen kuin Tolstoin vaimoksi (tämän Marko osasi jo itse käsitellä).

Tämän täytyi tapahtua jo kuusikymmentäluvun ihan lopussa, sillä Marko muisti Egyptin mustan selän, suruleningin, kun näki tämä ensi kertaa, samana, juutalaistaiteilijan tupakeittiön rahin edessä. Tuolta etäisestä luostarista.

Ja kun hymy rauhoittui, Egypti keitti kahvia ja tarkasti työt. Latoon oli nyt ajettu suuri määrä kirjastoa, jonka talonmies oli peräkärryllä kuljetuttanut tänne maalle.

Mutta Nurmijärvi tai Siuntio olivat oudon hiljaisia, rauhallisia. Olihan sinne jo rakennettu taloja, huviloita pitkin alkuvuosikymmeniä, aikoja joihin oli aina palattava, kun Egyptiä ajatteli. Jokaisella on omat synnyinvuotensa, maailmansa ja kosmoksensa.

Marko oli päässyt irti syystä ja seurauksesta. Mutta myös ajan mittaan lihasta ja luusta. Minkälaisena tätä sankaritarta nyt kuvaisin. Egyptillä oli maanpäälliset rakentajankyvyt, peräkärryt, sota, miehet ja salaiset ruusurita-

rinna; Egyptillä joka veti Markoa (ja ehkä Markojakin, Postimestarin, Hendrikin aatelismiehen kasvot, englantilaisen Paperitiikerin ynnä melkein läsnäolevan tuntuisten itkuunpillahtavan tuntuisten Tigerstedtin kasvot). Kenties hänellä oli huoli kaikesta. Vetä Markoa takaisin elämään, sellaisena kuin sen käsitti. Takaisin taivaasta maahan. Mutta vielä pitkään minä tajunnalla, kirjoittaa Kattola, olin hänelle Der Grüne Heinrich.

16

Juuri nyt ja juuri usein melkein aina, siitä lähtien kun muutimme yhteen. Niin, niin, hyvin usein huolehtinut minusta. Ja oli syytä, tässähan sitä eletään.

Juuri Egyptin kanssa, ei ihan lähellä vaan jopa aina kauempanakin, minä toteutin itseäni henkisesti hänessä. Melkein olin kuin itse Egypti Kattola. Ja jos Marko siitä puuttui, sanoi kustannusvirkailija, tämän on tehokas tyyli.

Hekin sen tiesivät, nuori mies, vanhempi nainen; en ota ketään muuta mukaan. Kaikki minussa on Egyptiä, sopii kuin tuuleen puu. Marko Kattola teki tätä kirjoittaessa aina muuta, suunnitteli egyptiläisiä näytelmiä, vastaili Bäcksbäckasta toimittajille muun muassa: – Miksi te pidätte saksalaisesta impressionismista? Muisteli yötä Egyptin kanssa Maarianhaminassa. Myös salamannopeata näyttelyn rakentamista.

Missä hän olisi, nyt Egyptin kuoltua. Kun adjektiivit ja substantiivit sulivat toisiinsa.

Kattola piristyy nyt kyllä itsestään, kaikesta tästä, kuin kirjastosta löydetyistä todistuskappaleista, kuin joku monisatavuotinen kollega olisi pitänyt loppujen lopuksi juuri ja juuri silmiään auki, toimiessaan ja viestiessään jälkimaailmalle saaden viestinsä läpi.

–Kirjoita minulle satukokoelma, sanoi Egypti kesällä.

He avasivat Saabin takakontin (tarkoituksenmukainen piknik-auto) ja Marko kirjoitti ensimmäisensä. Kaikki alkoi kulkea sinä kesänä, tekstiä tuli. Yhtäkkiä tähän kuuluu outo piirre, kun Marko yrittää, osa elämästä on tässä, osa ei; osa sanoista, mitä Egypti piti sanoista, ääni on vaiennut, pudonnut pois. Glance hymyilee, Glance on nuorempi jopa Markoa. Millainen on tullut nykyajasta, Fowlesin pornojuuret ja Musta Leski ihmiskunnan tähtihetkidä. Glance sanoo tulleen kaupunkiin, tänne hirtettyjen talousvaikeuksien kasvavaan sosiaalisemman tuntuiseen tärkkeään sijaan.

–Minä luin kirjastossa jo lapsena sinun runoja, sattuu Glance sanomaan. Kattola pysähtyy. Totta on, niin Glance on sanonut. Siitä tulee nyt ainakin tuttu tunne, uusi ja silti oikein vanha.

”Kaikki vähä Marko Kattolaa koskeva. Marko Kattolan 26-vuotiaana solmima avioliitto (jonka alussa Marko vitsaili kertomansa mukaan sakastissa papin kanssa, ”teillä on rasittava työ”), morsiamen eritaustaisuus, että maanviljelijän tytär, ongelmat Markon suhteissa, käytännön ihmisten toissuuntaisuus. Olutjuopottelu, josta Egypti ei ollut tietoinen tarpeeksi, pitkät ajot Satakuntaa, läheisriippuvuus kuin perhetaustana, lisää läheisriippuvuutta jota ei pysty erottamaan venäläisestä symbolismista, suhteellisen nuorena puhjennut kirjailijuus, musiikkiopintojen pitkäaikaisuus ja samalla aikaansaamattomuus, jonkinlainen etruskimaisuus, laiskuus, taivastelu, sekä kehittymättömyyteen liittyvä persoonallisuushäiriö, monien valokuvien tutkiminen, lääklärilausunnot, kaksikin kappaletta.”

Unet seuraavat päivää on Jyrki Pellisen vuonna 2009 julkaistun kehitys- ja avainromaanin *Huomenta, Marko* itsenäinen jatko-osa. Siinä tämä ”kielen nomadi” (Seppo Järvinen) syöksyy kehityspaatoksestaan uuteen aikaan, osapuilleen 1990-luvulle. Jatkuvasti vaihtuvien kirjallisten keinojen hyrrä tanssittaa kokonaista parvea alter-egoja, tiivistymiä valtavasta pakottavasta kirjoittamishalusta ja todellisuuskaipuusta. – ”Sitten Marko pani sitaatin kiinni ja alkoi puhua.”

